
Koronastudien: Hva har vi lært om viruset?

AKTUELT I FORENINGEN

INGRID RISE FRY

ingrid.rise.fry@legeforeningen.no
Kommunikasjonsavdelingen

Da pandemien traff Norge i mars 2020, var det stor usikkerhet og mange spørsmål rundt det nye viruset. En av dem som ønsket å finne svar, var forsker og lege Arne Søråas som leder den norske koronastudien.

LEDER KORONASTUDIEN: Arne Søråas er lege og forsker på korona. Han understreker at det er god grunn til å prøve å begrense smitte. Foto: Oslo Universitetssykehus

– Da korona kom, drev jeg egentlig med forskning på aldringsmekanismer. Etter hvert som viruset spredte seg, så vi som jobbet på mikrobiologisk avdeling ved Oslo universitetssykehus raskt behovet for bedre kartlegging av sykdommen, forteller Søråas.

Overraskende nok var det ingen andre i Norge som systematisk samlet inn slike data. Til tross for at verden hadde opplevd en pandemi kun ti år tidligere med svineinfluensa, var det få som hadde sett for seg en ny, langt mer alvorlig situasjon.

– Vi fant ut at vi ville samle inn data bredt og kartlegge sykdommen. Med hjelp fra Universitetet i Oslo og Tjenester for Sensitive Data fikk vi på kort tid 150 000 deltakere med i studien.

Samtidig begynte noen av de første smittede i Norge å melde om langvarige ettervirkninger. Studien utviklet seg dermed raskt fra å handle om smitteveier, til også å undersøke hvilke konsekvenser korona kunne ha på kroppen over tid.

Long covid rammer hjernen hardt

Et av de mest oppsiktsvekkende funnene fra studiet er hvor stor påvirkning korona har på hjernen.

– Det viktigste vi har funnet, er at long covid i stor grad påvirker hukommelsen og kognitive funksjoner. Mange rapporterer om problemer med korttidshukommelsen, noe som kan gjøre hverdagen svært utfordrende, forklarer Søråas.

Allerede sommeren 2020 begynte forskerne å se på ettervirkningene av sykdommen, og pasienter rapporterte om symptomer som varte lenge etter infeksjon. I 2022 kunne de dokumentere at personer som har hatt korona, presterer dårligere på nevropsykologiske tester. En av de tidligste funnene om dette ble publisert i tidsskriftet Nature, og viste at pasienter med mild covid fikk dårligere resultater på en såkalt Trail Making Test, en test som måler oppmerksomhet og kognitiv fleksibilitet.

– Vi har sett at personer som var høyt fungerende før korona nå sliter med å utføre arbeid. Dette har sannsynligvis ført til en økning i langtidsfravær registrert hos Nav, og mange opplever vedvarende symptomer uten tilgjengelig behandling. Vi er bekymret fordi vi vet at dette er en reell biologisk effekt av viruset, sier han.

Økt dødelighet etter korona

Et annet funn som overrasket forskerne, var at dødeligheten blant koronasmittede forblir forhøyet lenge etter infeksjonen.

– Andre forskere har vist at totaldødeligheten øker i opptil seks måneder etter sykdommen. I Norge har vi som forventet fra disse resultatene sett en kraftig økning av pasienter som dør av hjerte- og karsykdommer, med rundt 20 prosent høyere risiko enn normalt, sier Søråas.

Overdødeligheten ble tydelig i Norge etter at landet åpnet opp i 2022.

– Hittil har Norge hatt rundt 10 000 flere dødsfall enn normalt etter korona. Det er viktig å forstå at vi ikke hadde overdødelighet mens samfunnet var nedstengt – den kom først etter at vi lot viruset spre seg fritt, sier han.

Søraas legger til at dette passer godt med en årsakssammenheng mellom viruset og den økte dødeligheten.

«– Det viktigste vi har funnet, er at long covid i stor grad påvirker hukommelsen og kognitive funksjoner»

Sammenligninger med andre land gir også verdifull innsikt.

– Land som New Zealand, som beholdt testing og oppfordret folk til å holde seg hjemme når de var syke, har ikke sett den samme overdødeligheten, sier Søraas.

Vaksiner beskytter mot long covid

Studiet har også vist at vaksiner gir en viss beskyttelse mot long covid.

– Samtidig vet vi at jo flere ganger du blir smittet med viruset, jo større er risikoen for å få long covid. Men vi ser at de som er vaksinert, har en lavere risiko for å utvikle langvarige symptomer, sier Søraas.

Han mener helsemyndighetene ikke har gjort nok for å begrense smitten slik at færre blir rammet av senfølger.

– Anbefalingen i Norge i dag om å ikke teste seg og gå på jobb hvis du føler deg grei nok, bidrar til unødvendig smittespredning. I USA og New Zealand har de fortsatt råd om testing og å holde seg hjemme ved sykdom, poengterer han.

For dårlig beredskap

Pandemien har avdekket flere svakheter i norsk beredskap, mener Søraas.

– Forskning må være en del av beredskapen, men det var dårlig organisert under pandemien. Vi ropte etter midler til koronastudien, men fikk ikke noe før i 2021. Først da klarte vi å få på plass en fast stilling, forteller han.

Han peker på at Norge også var dårlig rustet utstyrmessig da korona kom.

– Vi fikk høre at vi var godt forberedt. Realiteten var at vi knapt hadde munnbind til ansatte på Oslo universitetssykehus, og mange helsearbeidere ble smittet.

Fokus på forskning

Til tross for at pandemien er over, mener Søraas at vi fortsatt har mye å lære.

– Vi må være klare til å forske med én gang. Neste pandemi vil komme – kanskje om ti år, kanskje om fem. Vi må være ordentlig forberedt.

Han mener at koronastudien har vist hvor viktig det er med uavhengig forskning. Når det gjelder long covid, etterlyser han mer oppfølging av pasienter som sliter med langvarige plager.

– Mange med long covid har fått høre at det er psykisk, men forskning viser en fysisk endring i hjernen. Det må tas på alvor. Forhåpentligvis kan koronastudien bidra til å finne en effektiv behandling i fremtiden, sier han.

Til slutt har han et tydelig budskap:

– Det er god grunn til å prøve å begrense smitte. Den norske policyen i dag gir folk få muligheter til å beskytte seg. Det enkleste tiltaket vi kunne hatt, var å anbefale at folk testet seg ved symptomer og holdt seg hjemme i minst tre dager. Det ville vært bedre for folkehelsen, sier han.

Publisert: 24. mars 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.04.12

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2025. Lastet ned fra tidsskriftet.no 27. desember 2025.